

Z
B R A D P A O N R T
B A D A Ń

Warszawa, Maj 2013

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

POLACY

O PRODUKTACH

DŁUGOTERMINOWEGO

OSZCZĘDZANIA

Informacja o badaniu

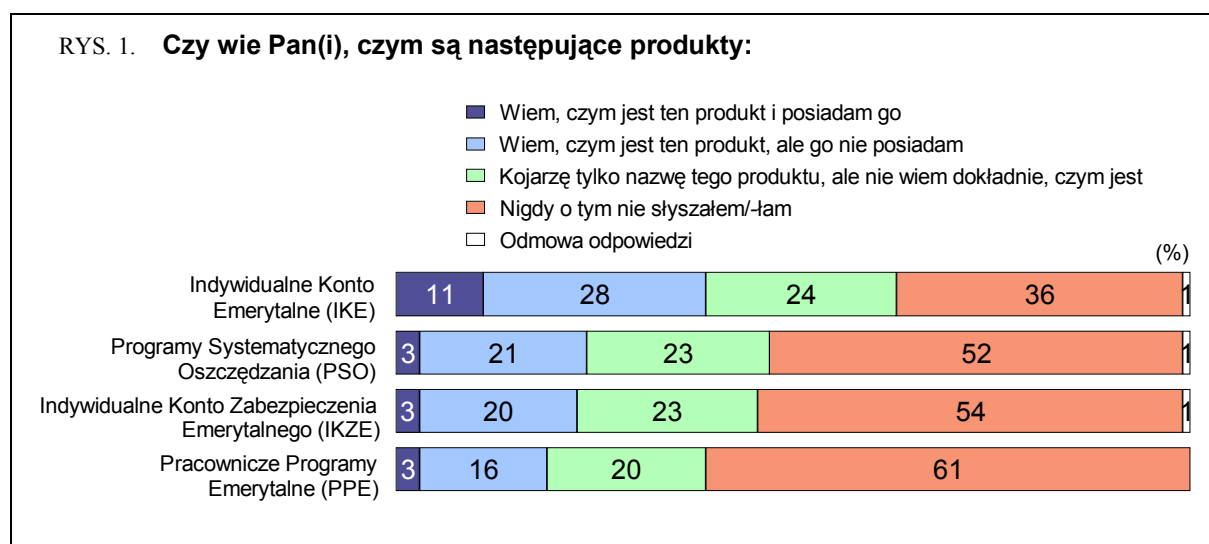
Badanie na temat zainteresowania Polaków produktami finansowymi, które służą długoterminowemu oszczędzaniu na przyszłość zostało zrealizowane przez Fundację Centrum Badań Opinii Społecznej (CBOS) na zlecenie Izby Zarządzających Funduszami i Aktywami. Badanie przeprowadzono w dniach 9-15 maja 2013 roku na liczącej 1101 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski. Było ono częścią majowego omnibusa CBOS. Próba została wylosowana z systemu PESEL. Wywiady zrealizowano metodą face-to-face przy zastosowaniu CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing).

Znajomość i korzystanie z produktów finansowych

Znajomość produktów finansowych, które mogą służyć długoterminowemu oszczędzaniu np. z myślą o emeryturze nie jest w polskim społeczeństwie duża. Niewielu badanych deklaruje również posiadanie tego typu produktów.

Najbardziej popularnym spośród czterech produktów, których dotyczyło badanie, jest obecnie Indywidualne Konto Emerytalne (IKE) – zna go przynajmniej ze słyszenia 63% dorosłych Polaków. Prawie połowa badanych słyszała o Programach Systematycznego Oszczędzania (PSO) i Indywidualnych Kontach Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE). Najmniej znane są Pracownicze Programy Emerytalne, o których słyszała ponad jedna trzecia badanych.

Z deklaracji badanych wynika, że Indywidualne Konta Emerytalne, to nie tylko najbardziej znane, ale także najczęściej wykorzystywane produkty – 28% twierdzi, że wie czym jest ten produkt, choć go nie posiada, a 11% deklaruje jego posiadanie. Posiadanie pozostałych produktów jest znacznie mniej rozpowszechnione, mniej Polaków deklaruje też wiedzę na ich temat.

Przeprowadzone analizy wielozmiennowe¹ wykazały, iż zarówno wiedzę, jak i korzystanie z wymienionych w pytaniu produktów różnicuje przede wszystkim poziom wykształcenia badanych, ich wiek oraz sytuacja na rynku pracy.

¹ Wykorzystano moduł *IBM SPSS Decision Trees*.

Wiedza o istnieniu wszystkich wymienionych produktów jest najbardziej rozpowszechniona wśród osób z wyższym wykształceniem. Badani z tej grupy także najczęściej deklarują, że wiedzą, czym konkretnie są te produkty, jednak jedynie w przypadku IKE osoby z grupy najlepiej wykształconych znacząco częściej niż pozostali badani deklarują posiadanie tego produktu.

Wiek najmniej różnicuje wiedzę o Programach Systematycznego Oszczędzania, choć warto zauważyć, iż najmniej osób deklarujących wiedzę na ich temat jest wśród osób poniżej 25 roku życia.

Wiedzę o IKE najczęściej deklarują osoby w wieku 25-54 lata, a IKZE w niemal równym stopniu znane jest badanym w kategoriach wiekowych z przedziału 25-64 lata, natomiast znacznie rzadziej wiedzę, czym jest ten produkt deklarują osoby, które nie ukończyły 25 lat. Wiedzę na temat PPE najczęściej deklarują osoby będące w wieku 45-54 lata, natomiast na czym polegają te programy wiedzą jedynie nieliczne osoby, które nie przekroczyły 24 roku życia.

Poziomem deklarowanej wiedzy na temat IKE, IKZE, PPE i PSO pozytywnie wyróżniają się osoby zajmujące stanowiska kierownicze, specjaliści z wyższym wykształceniem oraz pracownicy administracyjno-biurowi. Warto też zwrócić uwagę, iż niskim stopniem poinformowania o IKE, IKZE, PPE i PSO wyróżniają się na tle innych grup zawodowych rolnicy indywidualni, natomiast osoby prowadzące działalność gospodarczą poza rolnictwem zasadniczo nie różnią się pod tym względem od ogółu badanych. Brak wiedzy o tych produktach dominuje także wśród emerytów i rencistów, a więc osób, które nie są już aktywne zawodowo i najprawdopodobniej nie wrócą już na rynek pracy.

Tabela 1

		Czy wie Pan(i), czym są następujące produkty: - Indywidualne Konto Emerytalne (IKE)?				
		Wiem, czym jest ten produkt i posiadam go	Wiem, czym jest ten produkt, ale go nie posiadam	Kojarzę tylko nazwę tego produktu, ale nie wiem dokładnie, czym jest	Nigdy o tym nie słyszałem/-łam	Odmowa odpowiedzi
Wiek	18-24 lata	7%	21%	31%	40%	2%
	25-34	15%	34%	24%	25%	2%
	35-44	12%	35%	27%	26%	0%
	45-54	17%	35%	22%	25%	0%
	55-64	8%	30%	23%	36%	3%
	65 lat i więcej	4%	10%	19%	66%	1%
Wykształcenie	Podstawowe	4%	9%	26%	61%	0%
	Zasadnicze zawodowe	10%	27%	24%	38%	2%
	Średnie	13%	32%	25%	29%	1%
	Wyższe	17%	44%	21%	17%	2%
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	12%	52%	23%	12%	1%
	Średni personel, technicy	32%	32%	14%	21%	0%
	Pracownicy adm.-biurowi	24%	52%	9%	10%	5%
	Pracownicy usług	14%	23%	31%	30%	2%
	Robotnicy wykwalifikowani	15%	32%	30%	22%	1%
	Robotnicy niewykwalifik.	10%	28%	22%	39%	0%
	Rolnicy	2%	16%	27%	54%	2%
	Pracujący na własny rach.	14%	25%	22%	38%	2%
Bierni zawodowo	Renciści	7%	20%	21%	52%	1%
	Emeryci	4%	15%	22%	59%	1%
	Uczniowie i studenci	5%	20%	34%	40%	1%
	Bezrobotni	14%	31%	22%	33%	0%
	Gospodynie domowe i inni	5%	30%	27%	36%	3%

Tabela 2

		Czy wie Pan(i), czym są następujące produkty: - Programy Systematycznego Oszczędzania (PSO)?				
		Wiem, czym jest ten produkt i posiadam go	Wiem, czym jest ten produkt, ale go nie posiadam	Kojarzę tylko nazwę tego produktu, ale nie wiem dokładnie, czym jest	Nigdy o tym nie słyszałem/-łam	Odmowa odpowiedzi
Wiek	18-24 lata	2%	18%	24%	56%	1%
	25-34	3%	25%	23%	48%	1%
	35-44	5%	21%	32%	43%	0%
	45-54	5%	29%	23%	43%	0%
	55-64	1%	25%	20%	53%	1%
	65 lat i więcej	2%	7%	16%	74%	1%
Wykształcenie	Podstawowe	0%	8%	19%	71%	1%
	Zasadnicze zawodowe	4%	16%	23%	57%	0%
	Średnie	3%	23%	23%	50%	1%
	Wyższe	5%	38%	26%	30%	1%
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	6%	43%	29%	21%	1%
	Średni personel, technicy	4%	30%	25%	38%	3%
	Pracownicy adm.-biurowi	4%	46%	18%	32%	0%
	Pracownicy usług	4%	8%	28%	58%	2%
	Robotnicy wykwalifikowani	4%	18%	27%	51%	0%
	Robotnicy niewykwalifik.	3%	20%	16%	61%	0%
	Rolnicy	2%	11%	25%	62%	0%
	Pracujący na własny rach.	4%	28%	24%	45%	0%
Bierni zawodowo	Renciści	4%	6%	26%	63%	1%
	Emeryci	0%	13%	15%	70%	1%
	Uczniowie i studenci	2%	19%	23%	55%	0%
	Bezrobotni	1%	22%	30%	47%	0%
	Gospodynie domowe i inni	4%	24%	14%	54%	3%

Tabela 3

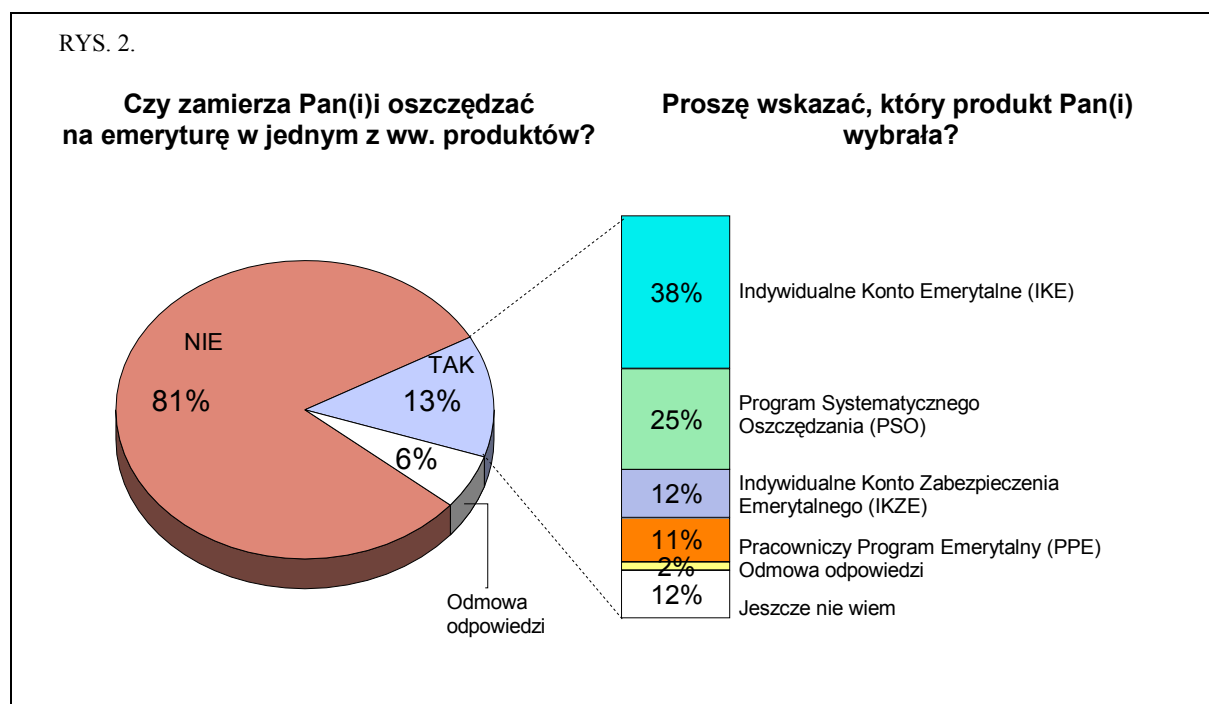
		Czy wie Pan(i), czym są następujące produkty: - Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE)?				
		Wiem, czym jest ten produkt i posiadam go	Wiem, czym jest ten produkt, ale go nie posiadam	Kojarzę tylko nazwę tego produktu, ale nie wiem dokładnie, czym jest	Nigdy o tym nie słyszałem/-łam	Odmowa odpowiedzi
Wiek	18-24 lata	4%	11%	28%	56%	1%
	25-34	3%	22%	22%	53%	1%
	35-44	4%	23%	24%	48%	0%
	45-54	2%	30%	28%	40%	0%
	55-64	2%	23%	23%	51%	2%
	65 lat i więcej	1%	7%	16%	75%	0%
Wykształcenie	Podstawowe	1%	5%	22%	72%	0%
	Zasadnicze zawodowe	4%	16%	22%	58%	1%
	Średnie	4%	23%	23%	49%	1%
	Wyższe	2%	36%	26%	36%	1%
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	3%	41%	22%	34%	1%
	Średni personel, technicy	2%	34%	20%	43%	0%
	Pracownicy adm.-biurowi	2%	44%	22%	31%	0%
	Pracownicy usług	3%	18%	22%	54%	2%
	Robotnicy wykwalifikowani	6%	15%	25%	53%	0%
	Robotnicy niewykwalifik.	1%	25%	21%	53%	0%
	Rolnicy	0%	13%	20%	67%	0%
	Pracujący na własny rach.	3%	18%	29%	51%	0%
Bierni zawodowo	Renciści	3%	9%	24%	62%	2%
	Emeryci	1%	11%	20%	66%	1%
	Uczniowie i studenci	4%	8%	31%	58%	0%
	Bezrobotni	4%	14%	25%	56%	0%
	Gospodynie domowe i inni	3%	24%	21%	48%	3%

Tabela 4

		Czy wie Pan(i), czym są następujące produkty: - Pracownicze Programy Emerytalne (PPE)?				
		Wiem, czym jest ten produkt i posiadam go	Wiem, czym jest ten produkt, ale go nie posiadam	Kojarzę tylko nazwę tego produktu, ale nie wiem dokładnie, czym jest	Nigdy o tym nie słyszałem/-łam	Odmowa odpowiedzi
Wiek	18-24 lata	3%	5%	20%	72%	1%
	25-34	4%	18%	20%	58%	1%
	35-44	2%	20%	21%	56%	0%
	45-54	8%	23%	23%	46%	0%
	55-64	3%	18%	20%	58%	1%
	65 lat i więcej	0%	5%	14%	79%	0%
Wykształcenie	Podstawowe	0%	3%	16%	81%	0%
	Zasadnicze zawodowe	4%	10%	22%	63%	0%
	Średnie	4%	19%	18%	59%	1%
	Wyższe	5%	32%	23%	39%	0%
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	7%	36%	22%	34%	1%
	Średni personel, technicy	11%	25%	12%	51%	0%
	Pracownicy adm.-biurowi	1%	45%	15%	39%	0%
	Pracownicy usług	3%	8%	19%	69%	2%
	Robotnicy wykwalifikowani	10%	14%	26%	50%	0%
	Robotnicy niewykwalifik.	0%	14%	18%	69%	0%
	Rolnicy	0%	10%	20%	71%	0%
	Pracujący na własny rach.	3%	17%	28%	53%	0%
Bierni zawodowo	Renciści	0%	5%	18%	76%	1%
	Emeryci	0%	9%	17%	73%	0%
	Uczniowie i studenci	4%	3%	21%	73%	0%
	Bezrobotni	1%	12%	24%	63%	0%
	Gospodynie domowe i inni	4%	15%	13%	67%	2%

Zainteresowanie oszczędzaniem na emeryturę wśród osób nieposiadających IKE, IKZE, PSO i PPE

Zdecydowana większość (81%) osób, które dotychczas nie posiadają żadnego z czterech produktów, których dotyczyło badanie (tzn. IKE, KZE, PSO i PPE) nie zamierza oszczędzać na emeryturę w żadnym z nich. Nieliczni, którzy – po przedstawieniu im charakterystyki tych produktów – zadeklarowali chęć oszczędzania najczęściej wskazywali, że spośród czterech zaprezentowanych produktów wybraliby Indywidualne Konto Emerytalne. IKE wskazało 38% jeszcze nie oszczędzających, ale zainteresowanych oszczędzaniem (co stanowi 4% ogółu dorosłych Polaków). Co czwarty deklarujący chęć oszczędzania wybrałby Program Systematycznego Oszczędzania (PSO). Mniejsze zainteresowanie wzbudziły IKZE i PPE.

Przeprowadzone analizy wielozmiennowe² wykazały, że - tak jak w przypadku wiedzy i korzystania z produktów służących długoterminowemu oszczędzaniu - zainteresowanie rozpoczęciem oszczędzania na emeryturę w jednym z czterech produktów, których dotyczyło badanie (tzn. IKE, IKZE, PSO i PPE) różnicuje przede wszystkim wiek badanych, ich poziom wykształcenia oraz sytuacja na rynku pracy.

² Wykorzystano moduł *IBM SPSS Decision Trees*.

Zainteresowanie rozpoczęciem oszczędzania w jednym z czterech produktów, których dotyczyło badanie (tzn. IKE, IKZE, PSO i PPE), jest tym większe im niższy jest wiek badanych. Spośród osób mających mniej niż 25 lat aż 36% dotąd nieposiadających żadnego z ww. produktów deklaruje zamiar rozpoczęcia oszczędzania, a wśród badanych z grupy wiekowej 25-34 lata jest ich blisko jedna czwarta (23%).

Warto też zwrócić uwagę, iż chęć oszczędzania w IKE, IKZE, PSO lub PPE bardzo często deklarują też osoby młode, które nie weszły jeszcze na rynek pracy, czyli uczniowie i studenci (42%). Wśród osób obecnie niepracujących zawodowo ponadprzeciętnie często zainteresowanie oszczędzaniem na przyszłą emeryturę w tych produktach deklarują bezrobotni (28%).

Zamiar rozpoczęcia oszczędzania na emeryturę w IKE, IKZE, PSO lub PPE deklarowany jest też tym częściej im wyższy jest poziom wykształcenia badanych – najwięcej zainteresowanych jest wśród osób z wyższym wykształceniem a najmniej wśród respondentów z wykształceniem podstawowym.

Oszczędzaniem w IKE, IKZE, PSO lub PPE praktycznie nie są zainteresowani rolnicy, natomiast przedsiębiorcy prowadzący działalność poza rolnictwem nie odbiegają w swych deklaracjach od ogółu badanych.

Tabela 5

		Czy zamierza Pan(i) oszczędzać na emeryturę w jednym z ww. produktów (tzn. IKE, KZE, PSO i PPE)?		
		Tak	Nie	Odmowa odpowiedzi
Wiek	18-24 lata	36%	51%	13%
	25-34	23%	66%	11%
	35-44	12%	84%	4%
	45-54	11%	86%	4%
	55-64	4%	94%	2%
	65 lat i więcej	1%	97%	2%
Wykształcenie	Podstawowe	8%	87%	5%
	Zasadnicze zawodowe	10%	86%	4%
	Średnie	17%	77%	6%
	Wyższe	20%	73%	7%
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	19%	73%	8%
	Średni personel, technicy	20%	70%	10%
	Pracownicy adm.-biurowi	13%	87%	0%
	Pracownicy usług	11%	79%	10%
	Robotnicy wykwalifikowani	15%	80%	4%
	Robotnicy niewykwalifik.	23%	73%	4%
	Rolnicy	1%	91%	8%
	Pracujący na własny rach.	13%	82%	5%
Bierni zawodowo	Renciści	4%	96%	0%
	Emeryci	0%	98%	1%
	Uczniowie i studenci	42%	39%	19%
	Bezrobotni	28%	69%	2%
	Gospodynie domowe i inni	9%	82%	9%

Co skłoniłoby Polaków do samodzielnego oszczędzania na przyszłą emeryturę?

Badanych, którzy nie wyrazili zainteresowania oszczędzaniem w jednym z czterech produktów, których dotyczyło badanie (tzn. IKE, IKZE, PSO i PPE) zapytano o czynniki, które mogłyby ich skłonić do samodzielnego oszczędzania na emeryturę.

Warto zwrócić uwagę, iż hierarchia motywów wygląda tak samo – niezależnie od tego czy bierzemy odsetki wszystkich wskazań, czy analizujemy czynniki wskazywane przez badanych jako najbardziej istotne (tzn. na pierwszym miejscu), czy też analizujemy ranking skonstruowany według rang przypisanych przez respondentów poszczególnym czynnikom.

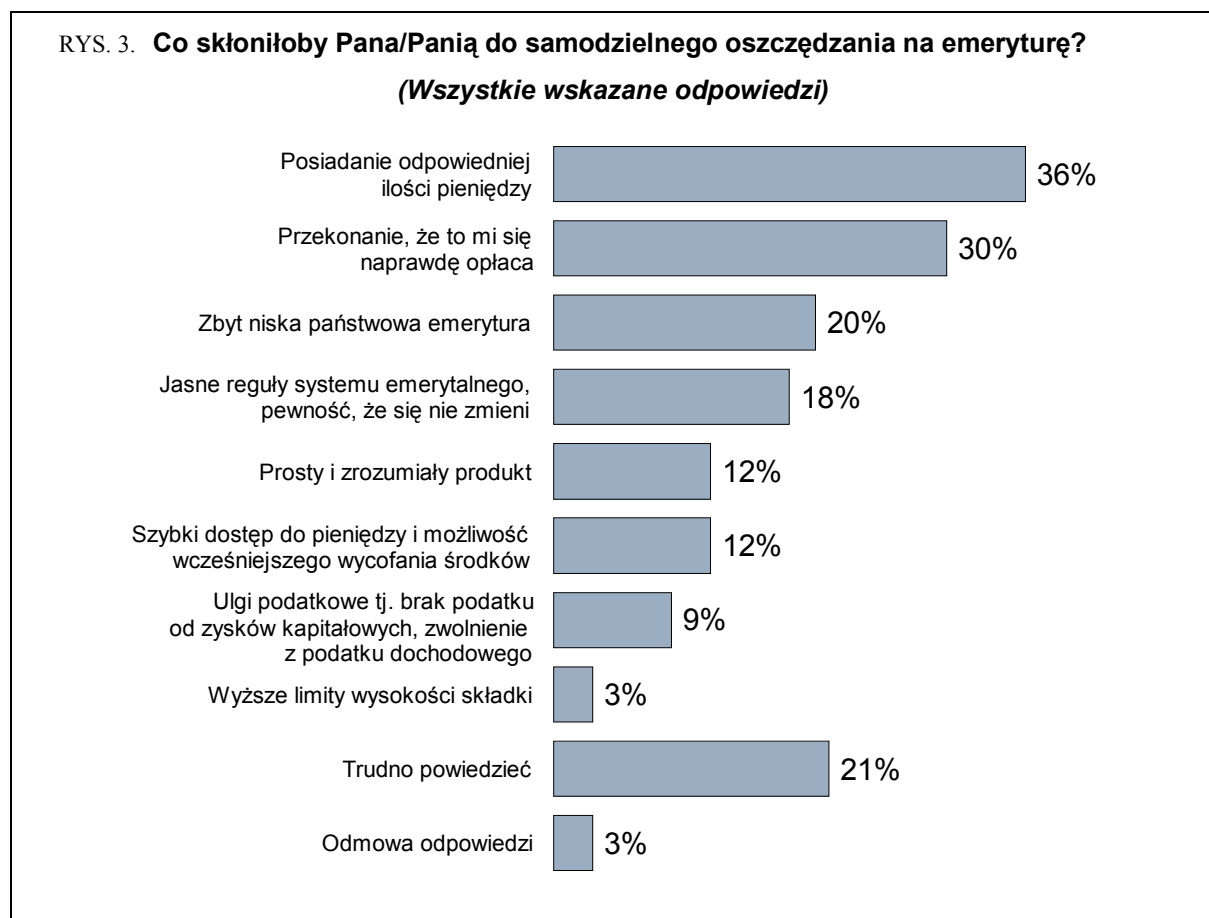

Tabela 6

Co skłoniłoby Pana/Panią do samodzielnego oszczędzania na emeryturę?		
	Odsetek wskazań na pierwszym miejscu	Pozycja w rankingu ze względu na kolejność wskazań wśród wszystkich możliwych odpowiedzi
Posiadanie odpowiedniej ilości pieniędzy	33%	1
Przekonanie, że to mi się naprawdę opłaca	20%	2
Zbyt niska państwowa emerytura	14%	3
Jasne reguły systemu emerytalnego, pewność, że się nie zmieni	13%	4
Prosty i zrozumiały produkt	9%	5
Szybki dostęp do pieniędzy i możliwość wcześniejszego wycofania środków	7%	6
Ulgi podatkowe tj. brak podatku od zysków kapitałowych, zwolnienie z podatku dochodowego	4%	7
Wyższe limity wysokości składki	1%	8

Z odpowiedzi badanych wynika, że główną barierą podejmowania oszczędzania w III filarze jest brak wystarczających środków finansowych. Posiadanie odpowiedniej ilości pieniędzy jest czynnikiem nie tylko najczęściej wymienianym na pierwszym miejscu, ale także najczęściej w ogóle wskazywanym czynnikiem mogącym skłonić respondentów do samodzielnego oszczędzania. Posiadanie odpowiedniej ilości pieniędzy jest szczególnie często wymieniane jako warunek rozpoczęcia oszczędzania przez osoby, których gospodarstwa domowe żyją w złych lub średnich warunkach materialnych. Należy też dodać, że jest to również najważniejszy czynnik wśród wskazywanych przez badanych dobrze oceniających swoje warunki materialne jednak w tej grupie niewiele rzadziej wskazywano na jasne reguły systemu emerytalnego, pewność, że się nie zmieni.

Na drugim miejscu wśród czynników mogących skłonić badanych do podjęcia oszczędzania jest przekonanie, że jest to naprawdę opłacalne. Widać więc, że opinii publicznej brakuje przekonujących informacji o opłacalności inwestowania w istniejących na rynku produktach.

Zbyt niska emerytura z obowiązkowego systemu to również czynnik, który mógłby zmotywować znaczącą grupę Polaków do samodzielnego oszczędzania. Najprawdopodobniej mógłby on jednak zadziałać w przypadku młodszych grup, które wyciągałyby wnioski z doświadczeń osób przechodzących na emerytury i może zadziałać w momencie, gdy na

emerytury znacznie przechodzić więcej osób, które objęła reforma emerytalna z lat dziewięćdziesiątych.

Samodzielnemu oszczędzaniu czy inwestowaniu z myślą o przyszłej emeryturze sprzyjałyby też jasne reguły systemu emerytalnego, pewność, że się nie zmieni.

Analizy społeczno-demograficznego zróżnicowania opinii pokazują, iż poszczególne grupy zwracają większą uwagę na różne czynniki. I tak osoby poniżej 35 roku życia najczęściej wskazywały, że do samodzielnego oszczędzania na emeryturę skłoniłoby ich przekonanie, że to się naprawdę opłaca. W młodszej części tej grupy, czyli wśród osób poniżej 25 roku życia na drugim miejscu pod względem częstości wskazań znalazła się zbyt niska państwowa emerytura, a dopiero na trzecim miejscu posiadanie odpowiedniej ilości pieniędzy. Identycznie wygląda pierwsza trójka najważniejszych czynników wskazywanych przez uczniów i studentów. Wśród osób w wieku 25-34 lata posiadanie odpowiedniej ilości pieniędzy to natomiast drugi pod względem ważności czynnik warunkujący podjęcie samodzielnego oszczędzania na emeryturę.

Wśród osób prowadzących działalność gospodarczą na własny rachunek dwa najważniejsze czynniki, które mogłyby skłonić je do podjęcia samodzielnego oszczędzania na emeryturę są identyczne jak wśród ogółu badanych, czyli posiadanie odpowiedniej ilości pieniędzy i przekonanie, że to się naprawdę opłaca. Na trzecim miejscu w tej grupie znalazł się „prosty i zrozumiały produkt”, który wskazywany był przez przedsiębiorców dwukrotnie częściej niż przez ogół badanych.

Tabela 7

		Co skłoniłoby Pana/Panią do samodzielnego oszczędzania na emeryturę? (Wszystkie wskazane odpowiedzi)									
		prosty i zrozumiały produkt	wyższe limity wysokości składki	ulgi podatkowe tj. brak podatku od zysków kapitałowych, zwolnienie z podatku dochodowego	szybki dostęp do pieniędzy i możliwość wcześniejszego wycofania środków	posiadanie odpowiedniej ilości pieniędzy	jasne reguły systemu emerytalnego, pewność, że się nie zmieni	zbyt niska państwowa emerytura	przekonanie, że to mi się naprawdę opłaca	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi
Wiek	18-24 lata	17%	3%	13%	13%	23%	16%	33%	42%	16%	0%
	25-34	17%	6%	13%	23%	39%	28%	28%	44%	7%	1%
	35-44	16%	3%	9%	16%	45%	18%	24%	34%	10%	0%
	45-54	12%	1%	11%	11%	42%	21%	23%	28%	13%	3%
	55-64	11%	2%	8%	5%	39%	17%	15%	26%	26%	3%
	65 lat i więcej	4%	1%	3%	3%	22%	6%	6%	12%	49%	11%
Wykształcenie	Podstawowe	7%	1%	4%	5%	30%	9%	13%	18%	40%	6%
	Zasadnicze zawodowe	10%	2%	7%	11%	35%	10%	19%	25%	24%	3%
	Średnie	16%	3%	10%	12%	39%	21%	24%	36%	14%	3%
	Wyższe	17%	6%	16%	20%	39%	32%	26%	40%	7%	2%
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	16%	4%	19%	19%	39%	38%	23%	38%	7%	2%
	Średni personel, technicy	26%	2%	18%	10%	28%	38%	35%	43%	3%	4%
	Pracownicy adm.-biurowi	15%	5%	12%	17%	44%	22%	32%	33%	11%	0%
	Pracownicy usług	15%	4%	11%	17%	37%	23%	25%	31%	14%	1%
	Robotnicy wykwalifikowani	15%	4%	4%	18%	42%	16%	25%	34%	16%	1%
	Robotnicy niewykwalifik.	11%	6%	11%	10%	38%	17%	20%	29%	22%	3%
	Rolnicy	12%	0%	11%	5%	42%	13%	19%	23%	18%	4%
	Pracujący na własny rach.	18%	3%	7%	9%	39%	14%	13%	36%	15%	2%
Bierni zawodowo	Renciści	10%	1%	8%	6%	33%	12%	9%	21%	28%	2%
	Emeryci	5%	1%	3%	3%	24%	7%	8%	15%	44%	10%
	Uczniowie i studenci	20%	2%	18%	18%	24%	19%	30%	39%	16%	0%
	Bezrobotni	13%	7%	10%	9%	46%	17%	29%	43%	11%	3%
	Gospodynie domowe i inni	9%	0%	5%	21%	49%	16%	30%	41%	15%	0%

